

„NYELVBOTLÁS”-KORPUSZ

7. rész

Az első magyar valós idejű, jegyzeteléses technikával gyűjtött megakadás-jelenség-korpusz első részét 5139 tétellel 2004-ben publikáltuk (*Beszédkutatás 2004.* 19–186); második részét 761 tétellel 2005-ben (*Beszédkutatás 2005.* 145–173); harmadik részét 388 tétellel 2006-ban (*Beszédkutatás 2006.* 231–247); negyedik részét 244 tétellel 2007-ben (*Beszédkutatás 2007.* 187–198); az ötödik részét 444 tétellel 2008-ban és a hatodik részét 176 tétellel 2009-ben (*Beszédkutatás 2009.* 257–267). Eddig tehát összesen 7152 megakadásjelenséget elemeztünk, ebben a részben pedig újabb 179 tételt adunk közre.

Értelemszerűen ez a korpusz a hiba típusúak gyűjteménye. A kezdetektől számos, különféle szempontú tanulmány, szakdolgozat, disszertáció készült ebben a témakörben. Mindez a tapasztalat oda vezetett, hogy a „Nyelvbotlás”-korpusz osztályozási kategóriáit 2009-től egyszerűsítsük. Az alapvető ok az volt, hogy a korpuszt használóknak nagyobb szabadságot biztosítsunk egy adott jelenség mélyreható elemzéséhez.

Az egyszerűsített osztályozás elve az volt, hogy minden esetben a felszínen tapasztalható jelenséget soroltuk kategóriákba, a finomelemzések az adott jelenség kutatójára várnak. A fő kategóriák és meghatározásuk a következők:

1. Téves szó

A megfelelő szó helyett egy másik szó megjelenése a felszínen. Ez a kategória tartalmazza a freudi elszólásokat és a malapropizmusokat is, amelyek további elemzésekkel különíthetők el.

2. Grammatikai hiba

A köznyelvi normának ellentmondó morfológiai/szintaktikai struktúra.

3. Kontamináció

Két nyelvi jel (szó, szerkezet) összeolvadása, vegyülése.

4. Téves kezdés

Beszédhang vagy beszédhangsorozat ejtése, amely azonban nem szó.

5. Nyelvem hegyén van jelenség

A szándékolt szó jelentésének és morfológiai struktúrájának ismerete, de a fonológiai/fonetikai szerkezet kiejtésének (részleges) gátoltsága.

6. Perszeveráció

Egy kiejtett nyelvi elem szándékaltalan, ismételt megjelenése a közlés egy későbbi időpontjában.

7. Anticipáció

Egy szándékozott nyelvi elem megjelenése a közlés egy korábbi időpontjában is.

8. Metatézis

Nyelvi elemek sorrendjének felcserélődése.

9. Egyszerű nyelvbtlás

A beszédtervezés artikulációs tervezési szintjén, ill. az artikulációban létrejött hiba, amely semmilyen egyéb okkal nem magyarázható. Altípusai: *a)* betoldás, *b)* helyettesítés, *c)* kiesés

10. Több típusba sorolható jelenségek

Azok az adatok kerülnek ebbe a kategóriákba, amelyek létrejöttében a felszíni elemzés alapján több rejtetten működő folyamat hibája is feltételezhető.

1. Téves szó

Megakadás	Szándékolt közlés
A beszélő pedig talán nem érezte magát egy informális □ pontosabban formális helyzetben, és ezt tapasztalhattuk.	
A kavicsokat vedd ki. Ja, a kagylókat.	
A tulipán élettanát élettartamát tekintve... Add anya apának!	apának
...ahelyett, hogy megsütnénk sebtiben! Vagy izé, tepsiben! (nevet) Azt akartam mondani, hogy tepsiben.	
Akkor itt testvérházasság folyik fenn.	forog fenn
Az egész tényező a szeme a személyiség köré épül.	
Az ember, ugye, kezdte előre □ ööö kezdte előlről...	
Az lett volna jó, ha legalább kettőből meg tudod csinálni.	legfeljebb
Azonkívül hangrendi hangzásbeli különbség is van.	
Azt hittem, rossz helyen állok ülök.	boltba
Aztán el kell menni borba söréért.	
Csak egy-két percet várjál, amíg a hőmérő kimegy.	lemez (a lázmérő higanyszála)
– Csinálok neked bundáskenyeret. – Bundásat? – Pírtóst akartam mondani.	
De ez zárójelbe tett kifejezés vagy megjegyzés volt csupán.	

Megakadás	Szándékolt közlés
Döbbenet! Nem bírom kimosni belőle a port. A sarat.	
Egy-két példát felemlítenék. – Én biztos nem nyitom a kulcsot. – A kulcsot? – Ja! Ajtót akartam mondani.	megemlítenék
Erre mehet a vállfa vagyis a kabát.	Erre a vállfára mehet a kabát.
...és egy két zuhanytálcás mosogatót teszünk be...	kétmedencés
...és ezáltal befolyásolja a hallgatókat olvasókat.	
Fölhívtuk e cégek e gyártmányok gyártóit... Hát mér nem teszed be a hűtőbe?	mikróba
...hogy úgy szólja, hogy úgy mondjam. ...hogy változnak a szótagok időtartalmai.	időtartamai
Igen, különböző ízűek ízlésűek vagyunk. Ja, igen. A Hohes C-det beveszed?	Aspirin C-det
Kétszázötven deka szalonna. Ja, nem, gramm. Kimondták, hogy minden nem szlovák nyelvet őö nevet a szlovák nyelv helyesírása szerint kell leírni.	
Majd egy kicsi só kell majd a levesbe őö víz kell.	
Majd meglátszik meglátjuk, mi lesz. Majd szerzek hozzá színt őö topot.	topot (Az adott színű ruhához megfelelő fölsőt.)
Miért is fölvenni egy ilyen produktív szót? Hát többek között azért, mert van egy 'áhítozás' jelentése is. Vagyis volt.	
Mindjárt a sarkamra fektettek! Jaj, a térdemre. Nagyon közel nagyon korán rájöttek arra... Ne csukd le a szempillád a szemöldököd a szemhéjad!	
Nem az iwiwről. ...nyitott kapuk döntögetése...	wikipédiáról döngetése
Ő két alapvető jelentésbeli csoportot állított meg.	állapított
Szeretnéd, ha festőien nézne ki a csigád őö tésztád?	
Úgyhogy tele vagyok zöldséggel. Vagy gyümölcselem.	
Vagy pokol van, vagy mennyezet?	menny

2. Grammatikai hiba

Megakadás	Szándékolt közlés
A betűk hangokká való megfeleltetése...	hangoknak
A Donizettik elég unalmasok. Elég unalmasak.	
A tejt őö a tejet, a bontottat, nézd meg, hogy jó-e még!	
...aki ugye a harmincas évek oktatásával oktatását is megemlítette.	
Akit esetleg ez érdekli-kel: a tanár úr megírta véleményét...	érdekel
...akkor biztos mindenki tud egy jó pár istennek a nevét.	tudja
Akkor sikeres egy szeminárium, ha erre sikerül rávezetni-nem magukat.	ravezetnem
Annál obszcéneket mondott férfitársaságban.	obszcénebbeket
Az elérhetősége közismert, és az Intézet weblapján weblapján megtalálható.	
Az meg mattot lesz ☐ mattos.	
Fél órát beszélt rám.	nekem
Jól olvasolsz.	olvasol
Közben jöttek emberek, és szégyellette szégyellte magát.	
Miért vannak ezek a kategóriák meg minden nyelvekben ☐ ööö minden nyelvben?	
Mikor otthon van, igen. Vagy otthon vagyok.	
Mind a négy művet más karmester fog dirigálni.	fogja
Nem éreztem az összefüggést a többi részhez.	résszel
– Tegnap voltam az Akadémiában. – Akadémián vagy Akadémiában? – Akadémián.	
– De te Akadémiábant mondtál. – Ja.	
Tudom, drágám, hogy a lelki üdvösséged függ rajta.	tőle
Ügyesek vagy.	ügyes

3. Kontamináció

Megakadás

Akkor én most magamhoz ragadom az alkalmat...

Az ismétlődés hatására bevésődés alakul létre.

...és ekörül forog a cselekmény tárgya.

Ha a tudományos gondolkodásnak az áll a gátjában útjában...

Hogy milyen technikai eszközök állnak a lehetőségre...

– Igen, a Bibliának régies szövege van.
Ezt jól megmondtam. – Igen. Régies nyelvezete van.

Meg ne mocorogj!

...nagyon nagy előrelépést tettek előre...

Szándékolt közlés

megragadom az alkalmat ×
magamhoz ragadom a szót
jön létre × alakul ki

ekörül forog a cselekmény ×
ez a cselekmény tárgya
az a gátja × az áll az útjában

eszközök állnak a rendelkezé-
semre × eszközökre van lehe-
tőségem
nyelvezete × szövege

meg ne moccanj × ne moco-
rogj
előre léptek × lépést tettek
előre

4. Téves kezdés

Megakadás

A családi életet nem befolyásolja, hogy egész nap a szám- billentyűzetet üti?

A futá- futóművet...

A gépet szá- kapsold ki, ha nem akarsz gépezni.

A k- handg- érintke- ejtésekör...

A Mézeskalács térnek az a része olyan kis hanguli- hangulatos.

A Pisti az Áginak a nő- □ a bátyja.

A sze- a szupraszegmentális szinten...

...anticipáció, percep- □ perszeverációs öö hibák...

Arra szeretnék ráva- világítani, hogy mai világunkban melyik áll meg jobban.

Bármilyen fonolo- öö morfológiai osztályozása lehet...

De magyar nyelve- nevet nem lehet így rekonstruálni.

...diagnosztikál- diagnosztizáltak...

Szándékolt közlés

rávilágítani

Megakadás

Ebben a bonyo- bolo[n]jaiban...
 Ebben az évben szüle- keletkezik a
 Mondolat.
 ...egyértelműen alkalmazásra került a fel-
 dolgozás szorá- során.
 ...és csak ott van sajá- saláta a környéken.
 Gyanakszom, hogy ano- amnéziában szen-
 vedek.
 Hát a fol- fordítók és tolmácsok nagy örö-
 mére...
 ...hogy a cirillből transzlitre- transliterálni
 kell, azt még az ember megérti...
 Megígérte, hogy este fölho- fölhív.
 Mert maga a bel- a beszéd a kilégzés.
 Mi az ő telefo- rendszáma?
 Most ére- élem a lázadó korszakomat.
 Nagyon szép a barlang, nagyon szépek a
 márvá- márványok?! Cseppkövek.
 Néhány területet a hallgatók ismétl- előadás
 útján...
 Nem az én sul- osztályomban.
 ...szimbólumokkal vannak felter- feltüntet-
 ve.
 Tehát ha tudós dolgokról va- volt szó...
 Tehát tulajdonképpen egy nagyon tág ter-
 öö keretet adnak ezek a stílusrétegek.
 Valami más beve befejezéssel kell...

Szándékolt közlés

bolognaiban

5. „Nyelvem hegyén van” jelenség**Megakadás**

A vizsgálatok eredménye ezt be öö igazolni is öö mutatta.
 Azért a mi iskolánk jó! Jó képvisé képv képzettségét ad.
 ...azt tegyék fel a □ nem az iwiwre, hanem hogy hívják, az e-learningre.
 ...egy huzal, egy csó cső, egy rugalmas valami...
 Egy templo- templo- temetőn volt a felirat.
 Én is voltam úgy, hogy órákig sziva- szivaroztam szivattyúztam le a pókokat
 a plafonról.

6. Perszeveráció

Megakadás

Csupa szürke-sárga volt már, és még be is áztatták Domestosba, úgyhogy a kék hímzés teteje teljesen kirozsaszínosodott. Egyszerűbb olyan valamivel mérni, amiből több van, mint amivel amiből kevesebb. Elmentem ezzel a fogammal, hogy mi lehet, erre hatat-hetet betömött. Hm hatot-hetet. Ez a szar meg ötig van csak nyitva. Pénteken meg egy órakor szar be zár be. Ez nem az én véleményem, hanem az említett anglista véleményem. Ezért nem várhatjuk el ezt a gépi rendszertől sem szem. Ilyen nagy tányér! Még egy kutya is elfél benne!
 ...klassziciszta klasszicista...
 Valószínű, vagyis biztos, hogy mindannyian tudjátok, hogy mindkettőjük sorsa rossz volt.

Szándékolt közlés

kirozsaszínosodott

véleménye

sem (A jót rosszra „javította”.)
 elfér

rossz

7. Anticipáció

Megakadás

...a környező egyetemeken □ bocsánat, környező országok □ egyetemem...
 A valószínűséggörbe alapján...
 Általában a jegyzetboltokban boltokban mindig drágább.
 ...ami igazából jól vizsgálató vizsgálható...
 Amíg esz ez megtesz egy periódust, ez egyet tesz meg.
 Az még egy fülön fejezet, hogy mit kezdünk...
 Azt akartam gondolni, illetve mondani, hogy azt gondoltam...
 ...azzal, hogy már tartósan retkedt...
 Bármiféle emberi viselkedésre jól reagáljon a rendszer.
 Bemutatásra kerülnek a problémára váró megoldásra váró problémák.

Szándékolt közlés

valószínűséggörbe

jegyzetboltokban

külön fejezet

retkedt

viselkedésre

Megakadás

Csomóen csomóan jöttek jegyet beírni.
 ...egy nagyon jó kédélyű valaki...
 Ehhez nagyon sok réfszolyamat működé-
 sére van szükségünk.
 Ekkor elvitte Krétát Európát Krétára.
 És ő sze ő se szólt rám.
 Harminc liter paradicsomlevet aludtam □
 eltettem aludni.
 ...hogy mellyen mértékben lehet helyreállí-
 tani...
 Hogy úgy mondjam, heves mérsék vérmér-
 sékletű fiatalember.
 Lehet jár látni tesztjáratokat.
 Lehet, hogy moszt le fogsz tolni.
 Micsi bácsi elég furcsa.
 Mikor nem nyomás- □ ööö mikor nem tö-
 kéletesek a nyomásviszonyok?
 Na most a Hádészon egyszer csak megtűnt
 a megszűnt az üzenetközvetítés.
 Ne a legdrágább jegyüket jegyeket vegyűk
 meg.
 Nem is ettem még olyan lekvárt, amiben
 benne van a lekvár.

Szándékolt közlés

kédélyű
 réfszolyamat

 milyen

 most
 Misi

 olyan fánkot, amiben

8. Metatézis**Megakadás**

A ponyva az nem fog jól kinézni a fólián.
 Büszkének kell lá rennünk.
 Gyere le, ülj be apád mellé! Gyere be, ülj le
 apád mellé.
 Ha gazdag gyerekek szülei járnak...
 Hát mondjuk a pékné csülök módra. □ Csü-
 lök pékné módra.
 Jó lehet meginni az erőskávés paprikát.
 Erőspaprikás kávé.
 Szerintem a fűnyírás hallját hang- □ ööö
 hangját halljuk.
 Úgy nem tudsz, hanem azon a szopókán
 kell keresztül inni.

Szándékolt közlés

A fólia az nem fog jól kinézni
 a ponyván.
 rá lennünk

 gazdag szülők gyerekei

 a szopókán keresztül kell inni

9. Egyszerű nyelvbotlás

Megakadás	Szándékolt közlés
...az akusztikai kucskok kulcsok...	
Ezért kellett kifejleszteni egy specuális programot.	speciális
Ezt akarjuk adatbázisosítani ☐ adatbázisosítani.	
Hol van egy till toll?	
Küldöm a barátaimnak, mindenkinek, aki szereti, és a Viva Plussz sztá- stábjának.	stábjának
Legtöbben olyan irdalmi műveket olvasunk, melyekre más mondta, hogy érdemes olvasni.	irodalmi
– Mi van, Zsófi? – Szemmi.	semmi
Muszáj volt egy kicsit csibészkedni.	csibészkedni
Ő gyolgozott a Ganzban.	dolgozott

10. Több típusba sorolható jelenségek

Megakadás	Szándékolt közlés
A tanulmány végén egy magyarázó szójegyzék került.	kötet/könyv végére
...amely az adott izé- idézetben öö megte- lálható.	
Amikor már megny- amikor már látszott, hogy megnyugodtál...	
Anya a brutyális brutális kesztyűfelirat- tértő tépő.	brutális kesztyűfelirat-tépő
...az igazi köz- küzdelem a torréró és a bika között	
Az is hozzá játszott még...	járult
Erre nagyon sok példát mondanák még.	mondanék
És én a tudomány nevében nem hághatom há- át ezeket a korlátokat.	
...és ez egy fontos kérdés, és ezen gyilkol- ják egymást több szereplők.	gyilkolja egymást több sze- replő
Esetleg meglepelelődhet valaki, hogy mit keres itt az ablak szó.	meglelődhet
...fele fejem felett...	fejem felett
Igazából fölkerült még egy kellemetlen probléma.	fölmerült

Megakadás

Igen, ott kell venni a pauszpapírt, ahol a
 Marcinak azokat a □ szóképtartót vet-
 tem.

Itt egy olyan dologra do gondolok...
 ...mert a legutóbbi vi- veszekedésünk vi-
 tánk alkalmával...

Milyen végkövezte- végkövetkeztetésre ju-
 tott...

Mire utal ez az állítás? Mi van bennem?
 Mármost nem bennem, hanem Hamlet-
 ben?

Munkájának egy részét levesszük a terhéről.

Ott, ahol két ép halló, esükbe eszükbe se
 jut...

Teáskanca kancsó kell.

...tehát csak fölelelevele eleveníti.

...vagy egy szó jelentésstruktujá struktúr-
 járól.

Szándékolt közlés

szóképtartókat

benne

Terhének egy részét levesz-
 szük róla a munkájában.
 ahol két ép halló van, eszükbe
 se jut

föleleveníti

jelentésstruktúrájáról